

KODEKS ETIKE

v psihosocialnem svetovanju Slovenije

PREDGOVOR

Psihosocialno svetovanje močno vpliva na življenje ljudi, kar psihosocialnim svetovalcem prinaša veliko odgovornost. Slednje pa ni mogoče opredeliti le z zakoni in predpisi, zato je ključna etična drža ter kontinuiran razvoj moralnih vrednot izvajalcev. V tem dokumentu zapisana etična načela predstavljajo vodilo vsem, ki delujejo ali se izobražujejo na področju psihosocialne pomoči/svetovanja. Načela preprečujejo neetično ravnanje psihosocialnih svetovalcev, so v pomoč pri oblikovanju stališč in vrednot, pri odločanju ter argumentiranju sprejetih odločitev, obenem pa omogočajo etično refleksijo dela s klienti. Etični kodeks spodbuja izvajalce k odgovornemu ravnanju v odnosu do klienta (in po potrebi pomembnih drugih oseb), kolegov, širše družbe ter ob raziskovalnem delu. Na posebno mesto postavlja spoštovanje človeškega dostojanstva in človekovih pravic.

V dokumentu so uporabljeni izrazi v moški spolni slovnični obliki kot nevtralni za moške in ženske.

1. PSIHOSOCIALNI SVETOVALEC V ODNOSU DO KLIENTA

- a) Psihosocialni svetovalci so dolžni svoje delo opravljati strokovno, odgovorno, kakovostno in varno, ob upoštevanju človekovih pravic.
- b) Osebne okoliščine, kot so rasa, starost, narodnost, politično prepričanje, socialni položaj, spolna usmerjenost in druge, ne smejo negativno vplivati na odnos psihosocialnega svetovalca do klienta.
- c) Psihosocialni svetovalci spoštujejo različna stališča klienta in individualno občutljivost na določene teme.
- d) V soglasju s klientom psihosocialni svetovalci v obravnavo vključujejo tudi klientove svojce in zanj pomembne druge osebe.
- e) Psihosocialni svetovalci skrbijo za redno in skrbno informiranje klientov. Pri podajanju potrebnih informacij (glede morebitnega plačevanja finančnih obveznosti, sporočanja ob odsotnostih, psihosvetovalni usmeritvi, poklicni molčečnosti ipd.) skrbijo, da so te podane obzirno, pravočasno in na klientu razumljiv način. Svetuje se sklenitev pisnega svetovalnega dogovora s klientom ob začetku obravnave. Podajanje zavajajočih in neresničnih podatkov je nesprejemljivo.
- f) Psihosocialni svetovalci spoštujejo pravico klienta do zasebnosti in intimnosti.
- g) Psihosocialni svetovalci opravljajo delo, ki je skladno z njihovo strokovno usposobljenostjo. Ne izvajajo postopkov, za katere nimajo ustreznih znanj in veščin ter usposobljenosti. Odklonijo vsak postopek, za katerega menijo, da bi lahko bil za klienta škodljiv ali ni v skladu z usmeritvami poklicne etike. Jasno se zavedajo meja svojih pristojnosti. Kadar se klientova vprašanja ne nanašajo na področje psihosocialne pomoči/svetovanja ali primer presega njihove kompetence, klienta napotijo k ustreznemu strokovnjaku (psihiater, klinični psiholog in drugi).
- h) Psihosocialni svetovalci imajo dolžnost, da svoje znanje kontinuirano nadgrajujejo. Spremljajo novosti na svojem strokovnem področju in si prizadevajo za nenehno osebno rast. Pomemben del profesionalnega razvoja in kakovostnega dela s klienti je redna supervizija.
- i) Aktivnosti psihosocialnih svetovalcev morajo temeljiti na odločitvah, ki klienta spodbujajo k avtonomnosti, osebni/profesionalni rasti in lajšajo njegovo stisko.
- j) Ne glede na okoliščine psihosocialni svetovalci varujejo medsebojno zaupanje s klientom.
- k) Psihosocialni svetovalci klienta ščitijo pred neetičnim in nestrokovnim ravnanjem svojih sodelavcev. Sodelovanje pri tovrstnem ravnanju, podpiranje ali toleriranje le-tega je nedopustno.
- l) Nasilje in drugovrstne kršitve psihosocialni svetovalci prijavljajo pristojnim službam in po potrebi sodelujejo pri nadaljnjih obravnavah.
- m) Psihosocialni svetovalci so zavezani poklicni molčečnosti. Za poklicno skrivnost šteje vse, kar psihosocialni svetovalec tekom obravnave izve o klientu, njegovih bližnjih in drugih. Pravilo zaupnosti ni obvezujoče, če gre za uradno dolžnost prijave (suma) nasilja. S slednjim psihosocialni svetovalci seznanijo klienta na začetku obravnave.

Poklicne molčečnosti lahko psihosocialnega svetovalca razreši klient sam, njegov pravni zastopnik ali pristojne institucije. V kolikor poklicne molčečnosti svetovalca razreši klient, je potrebno pridobiti njegovo pisno soglasje o tem. Psihosocialni svetovalci so dolžni poklicno skrivnost dolžan skrbno varovati tudi po prenehanju opravljanja svojega poklica in po klientovi smrti.

- n) Psihosocialni svetovalci skrbijo za varstvo dokumentacije o klientih.
- o) Psihosocialni svetovalci se pri svojem delu izogibajo odnosom, ki bi lahko zmanjševali objektivnost obravnave, vključujoč dvojne vloge (izvajalec kot strokovnjak in ljubimec/družinski član/prijatelj ipd.). Zavedajo se, da lahko njihove osebne okoliščine vplivajo na strokovno učinkovitost, zato ne izvajajo dela, ki bi lahko ogrozilo kakovost obravnave klienta. V primeru osebnih težav poiščejo ustrezno pomoč.
- p) Pri obravnavi mladoletnih oseb psihosocialni svetovalci sodelujejo z otrokovimi/mladostnikovimi starši oz. skrbniki na način, ki omogoča zasebnost otroku in hkrati ustrezno obveščenost staršev oz. skrbnikov o pomembnih vidikih mladoletnikovega življenja.
- r) Psihosocialni svetovalci v obravnavo sprejemajo samo posameznike, ki se zanjo odločijo samovoljno.
- s) Obravnavo klienta psihosocialni svetovalci zaključijo, ko ta doseže pričakovane rezultate, če je razvidno, da klient v obravnavi ne napreduje več, ali na klientovo željo.
- t) Psihosocialni svetovalci svojim klientom po potrebi pomagajo pri iskanju drugih (alternativnih/dopolnilnih) virov pomoči.
- u) Pri svojem delu psihosocialni svetovalci uporabljajo standardizirane teste in druge oblike ocenjevanja. Pri interpretiranju rezultatov preprečujejo zlorabo le-teh.

2. PSIHOSOCIALNI SVETOVALEC V VLOGI RAZISKOVALCA

- a) Psihosocialni svetovalci pri raziskovalnem delu spoštujejo pravice raziskovancev in etične smernice v raziskovalnem delu.
- b) Psihosocialni svetovalci pred pričetkom raziskovanja po potrebi pridobijo dovoljenje za izvedbo raziskave pri organu, ki preverja etično ustreznost raziskav.
- c) Pri raziskovalnem delu psihosocialni svetovalci posebno pozornost posvečajo varnosti in svobodni izbiri raziskovanca. Pred, med in po zaključku raziskave ga popolno obveščajo (tudi o morebitnih tveganjih ter pravici do prekinitve sodelovanja v raziskavi). Pridobijo njegovo pisno soglasje za vključitev v raziskavo, mu omogočajo avtonomijo in skrbijo za varovanje njegovih osebnih podatkov.
- d) Izsledke svojega raziskovalnega dela psihosocialni svetovalci delijo z drugimi in o teh omogočajo razpravo. S tem skrbijo za razvoj stroke. Ugotovitve objavljajo s skrbnim upoštevanjem načela varovanja podatkov o raziskovancih.
- e) Pri pisanju strokovnih in znanstvenih prispevkov so psihosocialni svetovalci dolžni dosledno navajati uporabljene vire in upoštevati etična vodila objavljanja rezultatov raziskav. Plagiatorstvo je nesprejemljivo.
- f) Zavajanje ali kakršno koli drugovrstno manipuliranje z rezultati raziskav je nesprejemljivo.
- g) Raziskovanje, ki vključuje ranljive skupine (begunce, otroke, ljudi s posebnimi potrebami ipd.), zahteva posebno skrb v postopku načrtovanja ter izvedbe raziskave.
- h) Raziskovalec v največji možni meri ščiti interese raziskovanca in preprečuje psihično, telesno ter drugovrstno škodo pri udeležencu raziskave. Postopki, ki bi lahko povzročili resno ali trajno škodo za vključenega v raziskavo, so nedopustni. V primeru nastanka škode pri raziskovancu je moralna dolžnost raziskovalca, da jo pomaga odpraviti.

3. PSIHOSOCIALNI SVETOVALEC V ODNOSU DO POKLICNIH KOLEGOV

- a) Psihosocialni svetovalci cenijo poklicno pripadnost, priznavajo in spoštujejo delo, strokovne in življenjske izkušnje ter usposobljenost svojih kolegov (psihosocialnih svetovalcev in predstavnikov sorodnih poklicev). Spoštujejo druge psihoterapevtske/svetovalne usmeritve.
- b) Svoje strokovno znanje psihosocialni svetovalci nesebično delijo s svojimi kolegi. Spodbujajo jih k delovanju v skladu s kodeksom etike.
- c) Psihosocialni svetovalci si nudijo podporo pri reševanju etičnih dilem, sprejemanju etičnih odločitev in v primeru stiske.
- d) Psihosocialni svetovalci v medosebnih stikih uporabljajo komunikacijo, ki odseva empatijo, medsebojno spoštovanje in kolegialnost.
- e) Medsebojne spore psihosocialni svetovalci rešujejo mirno. Kakršna koli nestrpnost do kolegov je nedopustna.
- f) Osebne okoliščine, kot so rasa, spol, starost, nacionalnost in druge, ne smejo negativno vplivati na odnos psihosocialnih svetovalcev do kolegov.
- g) O nestrokovnem ali neetičnem delovanju svojih sodelavcev so psihosocialni svetovalci dolžni poročati pristojnim institucijam. Ob ugotovljenih blažjih nepravilnostih se pred poročanjem s kolegom dobronamerno in tenkočutno pogovorijo.
- h) Psihosocialni svetovalci posebno pozornost namenjajo mentorstvu mlajšim generacijam. Z mentoriranci nesebično delijo svoje znanje in strokovne izkušnje ter so jim vzor kakovostnega dela. Pred pričetkom izvajanja mentorstva pridobijo klientovo informirano pisno soglasje glede vključenosti mentoriranca v njegovo obravnavo. Skrbijo, da delo s klientom poteka na strokoven, varen in etičen način.
- i) Psihosocialni svetovalci skrbijo, da s svojim ravnanjem, vključujoč pojavljanje v medijih in na socialnih omrežjih ter z različnimi načini oglaševanja, ne krnijo ugleda svojega poklica in poklicnih kolegov.
- j) Psihosocialni svetovalci delujejo v skladu z vrednotami (skrb, odgovornost, spoštovanje avtonomije klienta, strokovnost, zaupanje idr.) ter poslanstvom stroke, sprejetimi zakoni in podzakonskimi akti.

4. PSIHOSOCIALNI SVETOVALEC V ODNOSU DO ŠIRŠE DRUŽBE

- a) Psihosocialni svetovalci krepijo zdravje in dobro počutje prebivalstva ter v okviru svojih kompetenc delujejo zdravstveno-vzgojno.
- b) Psihosocialni svetovalci se zavedajo moči, ki jo imajo njihova priporočila in aktivnosti na življenje ljudi.
- c) Skupaj s pristojnimi institucijami in kolegi psihosocialni svetovalci sodelujejo pri oblikovanju ter izvajanju programov s področja psihosocialne pomoči/svetovanja.
- d) Psihosocialni svetovalci imajo pravico in dolžnost, da si prizadevajo za prepoznavnost ter ugled svoje stroke v širši družbi.
- e) Psihosocialni svetovalci skrbijo za dostopnost storitev psihosocialnega svetovanja, tudi v finančnem in časovnem smislu. Negujejo svoj socialni čut, zato ljudem v socialno-ekonomski stiski omogočajo brezplačne storitve oz. obravnavo po nižji ceni.
- f) Psihosocialni svetovalci se zavzemajo za pravne in druge pogoje za to, da storitve psihosocialne pomoči nudijo samo ustrezno izšolane osebe.
- g) Glavni namen izjav za javnost in promocijskih aktivnosti psihosocialnih svetovalcev je pomoč ljudem pri pridobivanju relevantnih informacij, pri lažji presoji ter izbiri. Strogo tržno naravnane objave niso zaželeno. Javne izjave morajo biti resnične, natančne in nezavajajoče.

Avtorica: Daša Cek Stepančič, mag. psihosocialne pomoči, vodja KVS Slovenija

Renče, 19. 11. 2021